

References

1. Vysotska V. A. Proektuvannia ta realizatsiia intelektualnykh informatsiinykh system Internet-auksionu / V. A. Vysotska, A. V. Ovcharenko, L. V. Chyrun // Visn. Nats. un-tu "Lviv. politehnika". – L.: Lviv. politehnika, 2008. – № 610. – S. 70-84.
2. Internet-auksion [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Internet-auksion>.
3. Nikitina A. Mediaart: iskusstvo v seti [Elektronnii resurs]. – Rezhim dostupu: www.psychologies.ru/events/internet/_article/mediaart-iskusstvo-vseti.
4. Ryshkovets Yu. V. Analiz osoblyvostei vidviduvannia Veb-halerei z urakhuvanniam povedinky korystuvacha / Yu. V. Ryshkovets, P. I. Zhezhnych // Radyoelektronika y ynformatyka. – 2012. – № 2. – S. 90-93.
5. Ryshkovets Yu. V. Modeliuvannia informatsiinykh potreb korystuvacha Veb-halerei / Yu.V. Ryshkovets, P.I. Zhezhnych // Shtuchnyi intelekt. – 2011. – № 1. – S. 236-242.
6. Ryshkovets Yu.V. Pobudova virtualnykh halerei za interesom korystuvacha / Yu.V. Ryshkovets, V.V. Lytvyn, P.I. Zhezhnych // Zb. nauk. prats NAN Ukrainy, In-t probl. model. v enerhetytsi im. H. Ye. Pukhova. – K.: Instytut problem modeliuvannia v enerhetytsi NAN Ukrainy im. H.Ye.Pukhova, 2009. – Vyp. 51. – S. 159-166.
7. Rutkovskiy O. H. Ukrainskyi slovnyk-dovidnyk ekrannykh media: leksykon kino, telebachennia, video ta Internetu / O. H. Rutkovskiy. – K.: IMFE im. M. T. Rylskoho NAN Ukrainy, 2007. – 302 s.
8. Khachaturov S. Sovremennoe iskusstvo gotovo vstraivat'sia v Internet [Elektronnii resurs] / S. Khachaturov // Moskovskie novosti. – 2014. – №664(664). – Rezhim dostupu: <http://www.mn.ru/culture/20120424/316432626.html>.

УДК 316.722(477) : 303.02

Садовенко Світлана Миколаївна

кандидат педагогічних наук,
доктор філософії (PhD), доцент, с.н.с.,
заступник директора з науково-технічної роботи
Українського центру культурних досліджень
Міністерства культури України,
професор кафедри теорії, історії культури
і музикознавства Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
e-mail: svetlanasadovenko@bigmir.net

**КЛУБНІ ЗАКЛАДИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК
СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ:
ФУНКЦІЇ ТА ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті проаналізовані клубні заклади як важливий фактор становлення і розвитку культури регіонів України, осмислюється їх роль, функції та форми діяльності. Підкреслюється, що сьогодення диктує нові умови функціонального призначення клубу та змістовності його роботи у духовному житті сучасного суспільства. Наголошується, що особливої уваги з боку держави, органів місцевого самоврядування та всього суспільства потребує розвиток культури у сільській місцевості. Зроблено висновок, що, попри наявні успіхи, творчі досягнення і різноманітні напрацювання в клубній галузі, в індустрії дозвілльового простору потрібні зміни.

Ключові слова: клубні заклади, обласні центри народної творчості (ОЦНТ), регіони України, клубні формування, культурно-мистецькі заходи, мистецьке аматорство.

Садовенко Светлана Николаевна, кандидат педагогических наук, доктор философии (PhD), доцент, старший научный сотрудник, заместитель директора по научно-технической работе Украинского центра культурных исследований Министерства культуры Украины, профессор кафедры теории, истории культуры и музыковедения Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Клубные учреждения как значимый фактор становления и развития культуры регионов Украины: функции и формы деятельности

В статье проанализированы клубные заведения как важный фактор становления и развития культуры регионов Украины, осмысливается их роль, функции и формы деятельности. Подчеркивается, что нынешняя ситуация диктует новые условия функционального назначения клуба и содержательности его работы в духовной жизни современного общества. Отмечается, что особого внимания со стороны государства, органов местного самоуправления и всего общества требует развитие культуры в сельской местности. Сделан вывод, что, несмотря на имеющиеся успехи, творческие достижения и различные наработки в клубной сфере, в индустрии досугового пространства необходимы перемены.

Ключевые слова: клубные учреждения, областные центры народного творчества (ОЦНТ), регионы Украины, клубные формирования, культурно-художественные мероприятия, художественная самодеятельность.

Sadovenko Svitlana, candidate of pedagogical sciences (Ph.D.), docent, senior researcher, Deputy Director of the scientific and technical work of the Ukrainian Centre for cultural research of the Ministry of culture of Ukraine, associate of the National Academy of Managerial staff of Culture and Arts

Clubs as an important factor formation and development of culture regions of ukraine: function and form of

The article analyzes the club facilities as an important factor in the formation and development of culture regions of Ukraine, interpreted their roles, functions and activities. Emphasizes that the current situation dictate new functional

purpose and substance of the club in the spiritual life of modern society. It is noted that special attention from the state, local governments and society needs cultural development in rural areas. It is concluded that, despite the successes, creative achievements and various developments in the club sector, industry leisure space needs change.

Keywords: clubs, regional centers of folk art, regions of Ukraine, club formation, cultural events, artistic amateurism.

Протягом прелімінарних років незалежної України клубна мережа, як важливий фактор становлення і розвитку культури регіонів, залишалась незмінною за чисельністю і типологією. Нині, в нелегкий шлях переходу Української держави до моделі європейського демократичного зразка, надзвичайно важливу роль відіграють саме клубні заклади, що є основними осередками, які, спрямовуючи свою роботу на збереження й розвиток традиційного народного мистецтва, задоволення культурних, естетичних потреб населення шляхом залучення до участі у культурно-дозвіллевій та культурно-освітній роботі, пропонують культурні послуги в різних місцевостях, зокрема й там, де відсутня альтернатива отримання культурних послуг з інших джерел – в селах, районних центрах та невеликих містах. Однак, сьогодення диктує нові умови функціонального призначення клубу та змістовності його роботи у духовному житті сучасного суспільства. Попри наявні успіхи, творчі досягнення і різноманітні напрацювання, в індустрії дозвіллевого простору потрібні зміни.

Особливої уваги з боку держави, органів місцевого самоврядування та всього суспільства потребує розвиток культури в сільській місцевості. Відсутність нового інструментарію, застарілість технічних засобів, сучасної аудіотехніки, звукопідсилювальної апаратури в сільських клубних закладах, зношеність ресурсної бази тощо не в повній мірі можуть забезпечити необхідний розвиток творчого потенціалу та аматорського мистецтва на селі. Навіть через тривіальну відсутність автотранспорту або коштів на транспортні витрати для сільських аматорських художніх колективів певної області часто постає питання щодо участі останніх у різноманітних фестивалях та конкурсах, які відбуваються в регіонах та на більш високих рівнях.

Із поступовим розширенням сфери дозвілля сільський клуб вступає у конкурентні відносини з іншими новітніми закладами подібного профілю – диско-клуби, диско-бари, клуби-кафе, Інтернет-клуби тощо. Особливої популярності набувають комерційні клуби, що мають певні специфічні особливості, використовують нестандартні, іноді – доволі екзотичні форми роботи. Поглиблюють гостроту ситуації низький рівень оплати праці громадян, особливо в сільській місцевості, високий рівень безробіття, неефективність місцевої влади, занепад духовності та моралі в суспільстві, неякісні культурні послуги та відсутність альтернатив в питаннях працевлаштування.

У сфері культури постають питання реорганізації культурно-дозвіллевої сфери в цілому, отже подальше реформування закладів культури України не втратило своєї *актуальності*, а навпаки стає одним із важливих завдань держави з огляду на необхідність демократизації сектору культури. Однак, роботу щодо оптимізації культурних закладів, розробку та впровадження інновацій в культурно-дозвіллевій сфері потрібно проводити поетапно і помірковано, зважаючи на діючу Постанову Верховної Ради України "Про недопущення закриття об'єктів соціально-культурного призначення в сільській місцевості", Закон України "Про культуру", інші документи, що регламентують сферу культури в Україні [3].

Мета статті – аналіз клубних закладів як важливого фактору становлення і розвитку культури регіонів України, осмислення їх ролі, функцій та форм діяльності, вивчення та узагальнення питань щодо збереження мережі клубних закладів, у тому числі у сільській місцевості.

Щоб дослідити ці аспекти, необхідно провести науковий аналіз процесу та причин скорочення мережі клубних закладів з розробленням на основі статистичних даних зведених таблиць основних показників діяльності та динаміки кількості клубних закладів, клубних формувань, кількості учасників в них за регіонами та заходів клубних закладів України; забезпеченості населення закладами культури в Україні; відвідування населенням закладів культури і мистецтв в Україні; рівень забезпеченості клубними закладами в регіонах України тощо.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства особлива увага держави зосереджена на розвитку духовних цінностей суспільства, збереженні нематеріальної культурної спадщини, впровадженні інноваційних підходів у вирішенні питань духовного виховання молоді та громадськості в полікультурному просторі України. Закон України "Про культуру" в частині розділу III "Діяльність у сфері культури" та розділу IV "Базова мережа закладів культури", Указ Президента України від 12.01.2009 року №6/2009 "Про деякі невідкладні заходи щодо підтримки культури і духовності в Україні", Постанова Кабінету Міністрів України від 12 листопада 1998 року № 1775 "Про нормативи забезпечення населення клубними закладами", Наказ Міністерства культури і мистецтв України від 25 березня 2003 року № 166, "Примірне положення про обласний центр народної творчості та культурно-освітньої роботи" від 23 червня 1999 року № 415, "Положення про народний (зразковий) аматорський колектив у культурно-освітніх закладах системи Міністерства культури і мистецтв України" від 07 грудня 2004 року № 835, "Загальне положення про клубне формування закладу культури системи Міністерства культури і мистецтв України" визначають правові засади діяльності у сфері культури, регулюють суспільні відносини, пов'язані зі створенням, використанням, розповсюдженням, збереженням культурної спадщини та культурних цінностей і збереження доступу до них.

Актуальність теми дослідження зумовлена також і піднесенням ролі культури в суспільному розвитку, реалізацією культурного потенціалу різних регіонів України, формуванням і здійсненням ре-

гіональної культурної політики, в тому числі щодо збереження традиційної культури та розвитком аматорського мистецтва і потребою сьогодення у популяризації української культури у світі. Варто підкреслити, що пріоритетна роль у відродженні української культури, залученні широких верств населення до надбань народного мистецтва, самобутніх фольклорних традицій належить клубним закладам, які є найбільш наближеними установами культури до громадян країни, в порівнянні з іншими інституціями, зокрема театрами, музеями. Може саме тому найбільшою в системі культури України є мережа клубних закладів (див. табл. 1, діагр. 1, 2) [1; 2].

Майже усі клубні заклади перебувають у комунальній власності та є основними осередками, що пропонують культурні послуги у сільській місцевості, в районних центрах та невеликих містах України. Вагомим аргументом для збереження й розвитку клубних закладів є відсутність альтернативи для сільського населення і жителів невеликих міст у задоволенні їх соціально-культурних потреб. Разом з тим, постає завдання щодо перегляду функцій цих закладів та їх значної модернізації з огляду на нерозвиненість менеджерської культури, що дозволить діяти сучасним закладам культури більш гнучко у вирішенні соціальних потреб громади, розширенні кіл аудиторії, ефективного використання наявних та залучення додаткових ресурсів тощо.

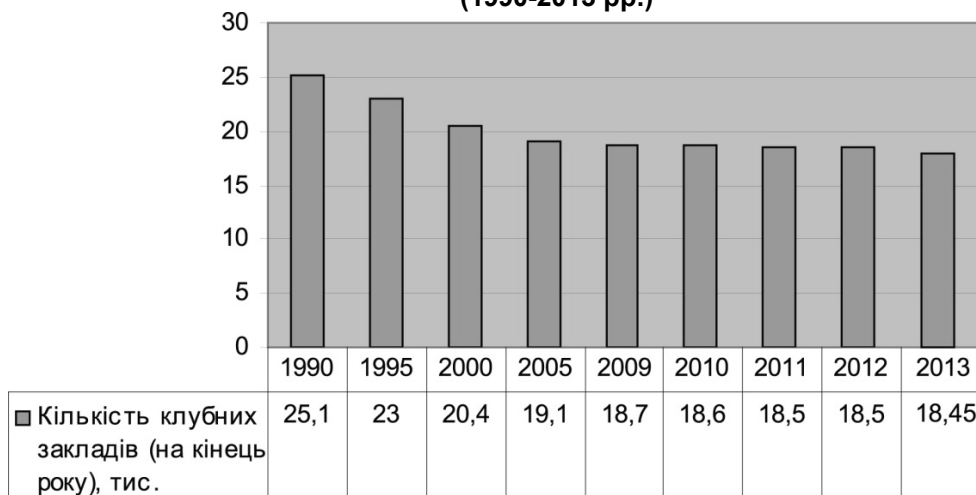
В Україні на сьогодні функціонують майже 42 тисячі закладів культури, з них у сільській місцевості – близько 22 тисяч.

Клубні заклади є самостійними організаціями, що діють з метою духовного розвитку особистості, формування громадської думки, сприяють консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних менших України, створюють умови для розвитку народної творчості, задоволення культурних потреб і організації відпочинку населення.

Кількість клубних закладів за статистичними даними на кінець 2013 року складала 18 452 тис. одиниць, що на 34 заклади менше, ніж було у 2012 році (18 476 тис.), зокрема у сільській місцевості – 16 395 тис., а у міських поселеннях – 2057 (див. Табл. 1, гістограму 1, 2, діаграму 1).

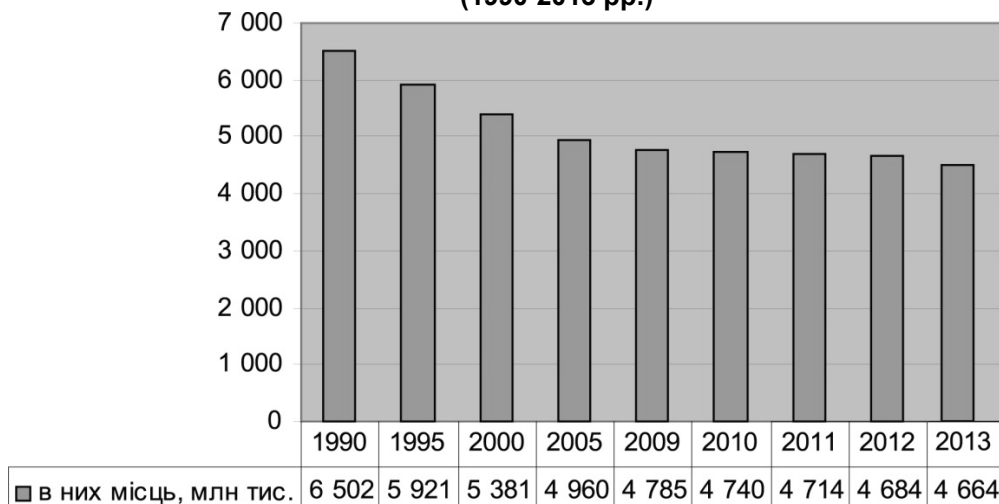
Гістограма 1

Динаміка зменшення клубних закладів в Україні (1990-2013 рр.)

Гістограма 2

Динаміка зменшення кількості місць у клубних закладах України (1990-2013 рр.)

Таблиця 1

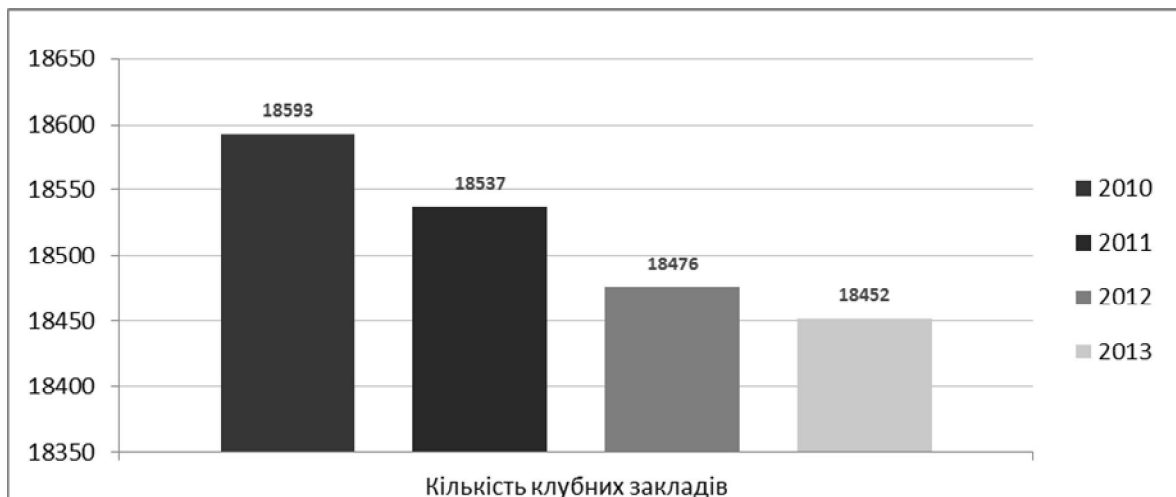
Динаміка кількості клубних закладів, клубних формувань та їх стан за 2010-2013 рр. (дані Міністерства культури України)

Регіони	Кількість клубних закладів, всього					Кількість клубних формувань, всього					Кількість клубних закладів у розрахунку на 100 000 осіб, всього				
	2010	2011	2012	2013	Різн-ця, ±	2010	2011	2012	2013	Різн-ця, ±	2010	2011	2012	2013	Різн-ця, ±
1 м. Київ	32	32	32	30	↓-2	379	379	340	340	↓-39	1.1	1.1	1.1	1.0	↓-0.1
2 м. Севастополь	33	33	33	33	0	276	279	276	276	↓-3	8.7	8.7	8.6	8.6	↓-0.1
3 Автономна	638	637	631	631	↓-7	5080	5044	5011	5118	↑+38	32.5	32.5	32.1	32.1	↓-0.4
4 Вінницька область	1151	1139	1138	1132	↓-19	6731	6754	6802	6876	↑+145	70.1	69.7	69.9	69.9	↓-0.2
5 Волинська область	673	671	671	672	↑-1	3184	3171	3164	3209	↑+25	64.9	64.6	64.5	64.5	↓-0.4
6 Дніпропетровська	615	599	596	595	↓-20	3835	3614	3688	3704	↓-131	18.4	18.0	18.0	18.1	↓-0.3
7 Донецька область	663	656	646	649	↓-14	6158	6145	6107	5873	↓-285	15.0	14.9	14.8	14.9	↓-0.1
8 Житомирська	1084	1084	1087	1088	↑+4	4063	4240	4310	4307	↑+244	84.8	85.1	85.7	86.2	↑+1.4
9 Закарпатська область	474	469	469	467	↓-7	3578	3461	3401	3337	↓-241	38.0	37.5	37.4	37.2	↓-0.8
10 Запорізька область	469	470	447	445	↓-24	3231	3283	3286	3300	↑+69	26.0	26.2	25.0	25.1	↓-0.9
11 Івано-Франківська	723	722	723	722	↓-1	3999	3953	4000	3960	↓-39	52.4	52.3	52.3	52.2	↓-0.2
12 Київська область	841	843	842	839	↓-2	4442	4545	4669	4727	↑+285	49.0	49.0	48.9	48.6	↓-0.4
13 Кіровоградська	594	597	597	596	↑+2	3605	3533	3511	3472	↓-133	58.8	59.6	60.0	60.3	↑+1.5
14 Луганська область	562	564	556	555	↓-7	3895	3875	3655	3765	↓-130	24.5	24.8	24.6	24.8	↑+0.3
15 Львівська область	1407	1413	1410	1416	↑+9	6900	6930	6803	6817	↓-83	55.3	55.6	55.5	55.8	↑+0.5
16 Миколаївська	540	539	540	532	↓-8	2735	2687	2694	2594	↓-141	45.6	45.7	46.0	45.5	↓-0.1
17 Одеська область	736	737	737	738	↑+2	4304	4332	4279	4261	↓-43	30.8	30.9	30.8	30.8	↑+0.1
18 Полтавська область	855	858	858	856	↑+1	4579	4537	4642	4722	↑+143	57.5	58.1	58.5	58.7	↑+1.2
19 Рівненська область	678	676	678	679	↑+1	3152	3135	3229	3252	↑+100	58.8	58.6	58.6	58.6	↓-0.2
20 Сумська область	634	635	634	635	↑+1	3892	3610	3366	3287	↓-605	54.6	55.1	55.5	56.0	↑+1.4
21 Тернопільська	924	923	923	923	↓-1	4166	4046	3997	3978	↓-188	85.2	85.4	85.7	86.0	↑+0.8
22 Харківська область	710	698	695	697	↓-13	4324	4335	4611	4750	↑+426	25.8	25.5	25.3	25.5	↓-0.3
23 Херсонська область	455	453	453	454	↓-1	3323	3155	3129	3494	↑+171	41.8	41.8	42.0	42.3	↑+0.5
24 Хмельницька область	1183	1176	1176	1166	↓-17	5062	4820	4643	4414	↓-648	89.2	89.1	89.5	89.2	0
25 Черкаська область	746	744	744	740	↓-6	5811	5821	5864	5894	↑+83	58.0	58.2	58.6	58.7	↑+0.7
26 Чернівецька область	393	393	385	387	↓-6	3025	3001	2985	2998	↓-27	43.5	43.4	42.4	42.6	↓-0.9
27 Чернігівська область	780	776	775	775	↓-5	3836	3758	3733	3653	↓-183	71.0	71.3	71.9	72.6	↑+1.6
Україна	18593	18537	18476	18452	↓-141	107565	106443	106195	106378	↓-1187	40.6	40.6	40.6	40.6	0

¹ Любительські об'єднання та клуби за інтересами, колективи самодіяльної художньої творчості (у т.ч. оркестрові та інструментальні, вокально-хорові, хореографічні, пісні і танцю, театральні, кінофотостудії, дискотеки, фізкультурно-оздоровчі, курси, інші).

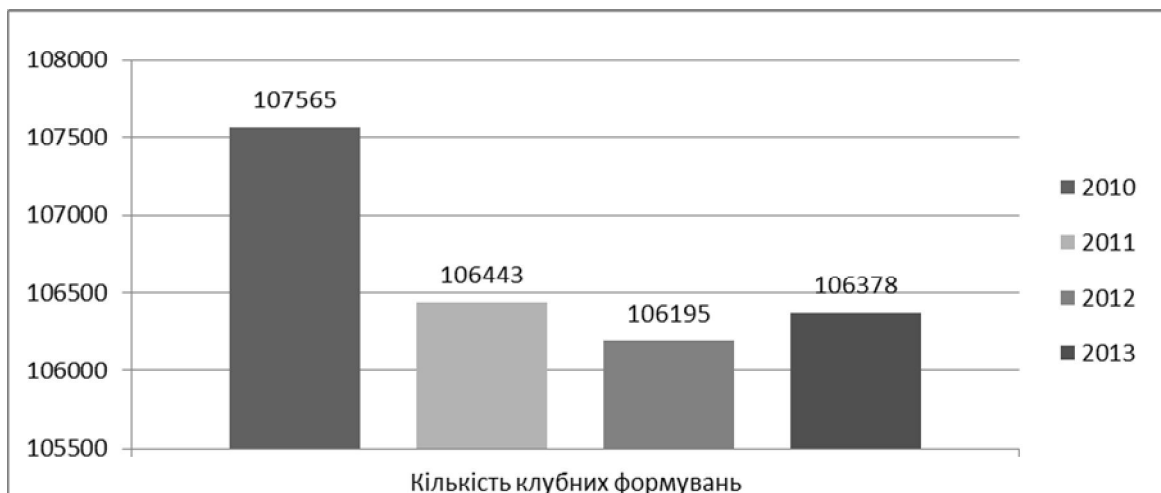
Діаграма 1

Кількість клубних закладів, всього

Діаграма 2

Кількість клубних формувань, всього

Аналіз статистичних даних та звітів Обласних центрів народної творчості за 2013-2014 роки свідчить, що культурно-дозвілєва діяльність має попит, а клуби та будинки культури відвідують усі категорії населення. Насамперед, це пов'язане з тим, що у клубних закладах нині діє понад 106 тис. клубних формувань (любительські об'єднання, клуби за інтересами, колективи самодіяльної художньої творчості (у т.ч. оркестрові та інструментальні, вокально-хорові, хореографічні, пісні і танцю, театральні, кінофотостудії, дискотеки, фізкультурно-оздоровчі, курси, інші)), в роботі яких беруть участь понад 1,3 млн. учасників (1 344 тис.), з них – до 600 тис. дітей (див. *табл. 1, діаграма 2*).

Мережа клубних закладів функціонує відповідно до затверджених нормативів забезпечення населення України клубними закладами (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 листопада 1998 р. № 1775 "Про нормативне забезпечення населення клубними закладами") і має універсально-комплексний характер діяльності.

У сільській місцевості клубні заклади є взагалі основними осередками культурного життя та базами для розвитку творчого потенціалу місцевих громад (знову таки через аматорські мистецькі гуртки, клуби музичної культури, фольклору, кіно, книжки, технічної творчості, жінок, молоді, пенсіонерів тощо).

Структурну основу клубних закладів складають колективи художньої самодіяльності, у тому числі зі званням "народний" та "зразковий". Серед керівників народних, зразкових аматорських художніх колективів працюють високопрофесійні спеціалісти. Зокрема, в Харківській області у 2013-2014 роках у 15-ти районах і 4-х містах при клубних закладах працювало з почесним званням 65 аматорських творчих колективів різних жанрів, з них "народних" – 50, "зразкових" – 15. Це говорить про затребуваність клубних закладів і високий рівень аматорського мистецтва художніх колективів, які працюють на базі саме клубних закладів, у тому числі й у сільській місцевості. Відтак, не можна допустити тенденцію щодо знищення мережі клубних закладів. Тим більше, що упродовж останніх 23-х років Незалежності кількість клубних закладів в Україні постійно зменшувалася: з 1990 до 2013 року їх кількість зме-

ншилась майже на 6,5 тис. одиниць, з відповідним зменшенням кількості місць у них на 1 млн. 800 тис. (див. *таблицю 1а, гістограму 1, діаграму 1*). Пов'язано це було, насамперед, із демографічною ситуацією в країні. Протягом тривалого часу порушення узгодженого функціонування та розвитку основних компонентів, частин і сфер виробництва (економічна криза 1990-1999 рр.) призвело до пошкодження механізму демотворення (відродження населення), втрат здатності соціального організму до самовідтворення населення у суспільно необхідній кількості та якості. Кризовий стан основних сфер життя суспільного організму, нагромадження і загострення суперечностей негативно вплинули на демореальність. Лише за 7 років (2002–2009) населення України зменшилось на 2,4 млн. осіб. Зрозуміло, що буремні події 2014 року призвели і надалі продовжують призводити до масового відтоку населення з певних регіонів у зв'язку з ситуацією на Сході України та в Криму.

Таблиця 1а

Кількість клубних закладів на кінець року (1990-2013)

	1990	1995	2000	2005	2009	2010	2011	2012	2013
Кількість клубних закладів (на кінець року), тис.	25,1	23,0	20,4	19,1	18,7	18,6	18,5	18,476	18,452
в них місць, млн тис.	6 502	5 921	5 381	4 960	4 785	4 740	4 714	4 684	4 664

Другим чинником зменшення кількості клубних закладів за ці роки було недостатнє фінансування мережі клубних закладів, що вплинуло, зокрема, і на стан їх приміщень (*див. таблицю 2*) та недостатня кількість нормативних документів, які свідчили б про державну підтримку клубної галузі.

Цікавим фактом є те, що порівняно з 2011 роком, у 2012 році кількість закладів, які потребували капітального ремонту знизилась на 60 одиниць. Якщо у 2011 році капітального ремонту потребувало 6 850 одиниць клубних закладів (36,8% від загальної кількості), водночас у аварійному стані перебувало 468 закладів, то у 2012 році капітального ремонту потребували 6589 клубних закладів (35,7%), а кількість закладів, що перебувають в аварійному стані скоротилася на 60 одиниць. Ймовірно, це пов'язано радше із закриттям клубів, аніж із проведенням капітальних ремонтів. Практично на стільки ж (61 од.) скоротилася мережа клубних закладів за період 2012-2013 рр.

Динаміка стрімкого зменшення кількості клубних закладів *активно призупинилась у 2008–2011 рр.* За цей період скорочення становило близько 300 одиниць установ (*див. гістограму 1*). Однак динаміка клубних закладів України має тенденцію щодо зменшення їх кількості, особливо у сільській місцевості. Для того, щоб ситуація змінювалася на краще, необхідні зусилля держави та всіх дотичних до цієї справи громадських організацій.

На сьогодні існує потреба в підвищенні рівня забезпеченості населення культурно-дозвіллевими об'єктами. Загалом по Україні кількість клубних закладів у розрахунку на 100 тис. населення становить 40,6: з них у міських поселеннях – 6,6, а в сільській місцевості – 115, 7 одиниць. Така ситуація складається у зв'язку з низьким рівнем оплати праці працівників культури, особливо на селі, високим рівнем безробіття, подеколи неефективністю місцевої влади, занепадом духовності та моралі в суспільстві. Природним є перегляд функцій закладів культури та їх значної модернізації.

Як ми вже зауважували, важливі функції у справі розвитку культури регіонів України покладено на Центри народної творчості, які забезпечують методичну, організаційно-інформаційну діяльність різноманітних клубних закладів [5]. З метою підвищення кваліфікації працівників сільських клубних закладів областей, ОЦНТ проводять виїзні творчі сесії з наданням методичної та практичної допомоги районам. Така форма методичного забезпечення передбачає лекційні заняття, консультації, ділові ігри, творчі лабораторії, майстер-класи, "відкриті репетиції" та виступи аматорських колективів.

Діяльність Центрів народної творчості характеризується пошуком та втіленням у практику нетрадиційних форм роботи з мешканцями сільських, районних громад. Однак головною метою діяльності працівників ОЦНТ є розвиток аматорського мистецтва, підвищення рівня професійної кваліфікації керівників самодіяльних художніх колективів областей, формування репертуарної політики, а нині з наголосом на патріотичне виховання.

Робота ж працівників клубних закладів спрямована на вивчення й задоволення культурних запитів та духовних потреб населення, розвитку любителства та розширення художньо-естетичного виховання громадян. Свої інтереси на основі вільного вибору видів занять та добровільності членства громадяни задовольняють участю у діяльності 18452 тис. клубних закладів та 106 378 тис. любителських об'єднань, найкращі з яких беруть участь у міжнародних та Всеукраїнських фестивалях, конкурсах тощо.

У ході перегляду матеріалів фестивалів завжди виявляється багато цікавих форм роботи клубних формувань, розкривається широке коло інтересів населення та визначається необхідність поширення досвіду роботи кращих любителських об'єднань та клубів за інтересами серед різноманіття закладів культури регіонів України з метою розширення культуросвітньої діяльності і культурного обслуговування населення.

Таблиця 2

Стан приміщень клубних закладів за регіонами, 2010-2013 рр.
(дані Міністерства культури України)

Регіони	На кінець 2010 року			На кінець 2011 року			На кінець 2012 року			На кінець 2013 року		
	кількість закладів, які потребують капітального ремонту	У % до загальної кількості клубних закладів	кількість закладів, які знаходяться в аварійному стані	кількість закладів, які потребують капітального ремонту	У % до загальної кількості клубних закладів	кількість закладів, які знаходяться в аварійному стані	кількість закладів, які потребують капітального ремонту	У % до загальної кількості клубних закладів	кількість закладів, які знаходяться в аварійному стані	кількість закладів, які потребують капітального ремонту	У % до загальної кількості клубних закладів	кількість закладів, які знаходяться в аварійному стані
м. Київ	8	25,0	—	8	25,0	—	8	25,0	—	8	26,7	—
м. Севастополь	11	33,3	3	11	33,3	3	10	30,3	3	15	45,5	3
Автономна Республіка Крим	321	50,3	28	285	44,7	28	309	49,0	20	316	50,1	20
Вінницька область	306	26,6	10	302	26,5	9	296	26,0	7	234	20,7	6
Волинська область	212	31,5	9	214	31,9	9	199	29,7	7	168	25,0	8
Дніпропетровська область	399	64,9	43	386	64,4	36	395	66,3	29	385	64,7	22
Донецька область	322	48,6	8	328	50,0	7	303	46,9	4	334	51,5	10
Житомирська область	509	47,0	20	482	44,5	16	441	40,6	16	427	39,2	16
Закарпатська область	114	24,1	7	104	22,2	7	115	24,5	7	103	22,1	7
Запорізька область	255	54,4	23	254	54,0	21	251	56,2	18	250	56,2	19
Івано-Франківська область	312	43,2	21	295	40,9	17	238	32,9	16	229	31,7	14
Київська область	356	42,3	29	321	38,1	23	311	36,9	25	312	37,2	29
Кіровоградська область	225	37,9	13	189	31,7	16	147	24,6	8	129	21,6	8
Луганська область	200	35,6	15	204	36,2	20	189	34,0	18	211	38,0	13
Львівська область	511	36,3	11	501	35,5	7	490	34,8	10	433	30,6	10
Миколаївська область	190	35,2	42	190	35,3	41	199	36,9	38	191	35,9	43
Одеська область	393	53,4	39	398	54,0	27	397	53,9	23	383	51,9	26
Полтавська область	476	55,7	42	469	54,7	42	461	53,7	47	445	52,0	48
Рівненська область	75	11,1	—	90	13,3	—	89	13,1	—	76	11,2	—
Сумська область	223	35,2	14	210	33,1	12	211	33,3	11	195	30,7	9
Тернопільська область	167	18,1	16	166	18,0	17	159	17,2	17	154	16,7	20
Харківська область	376	53,0	15	342	49,0	15	369	53,1	1	372	53,4	—
Херсонська область	222	48,8	47	223	49,2	43	228	50,3	46	228	50,2	43
Хмельницька область	78	6,6	4	81	6,9	4	82	7,0	4	89	7,6	4
Черкаська область	364	48,8	54	370	49,7	27	321	43,1	19	267	36,1	16
Чернівецька область	142	36,1	13	152	38,7	15	137	35,6	9	141	36,4	9
Чернігівська область	245	31,4	10	245	31,6	6	234	30,2	5	246	31,7	5
Україна	7012,0	37,7	536,0	6820,0	36,8	468,0	6589,0	35,7	408,0	6341,0	34,4	408,0

Можливість віднайти нові форми і методи культурного обслуговування міст та селищ, звернути увагу керівників, громадськості на проблеми фінансування закладів культури, залучення ширшого кола населення, особливо творчої інтелігенції до участі у діяльності культурно-освітніх установ та аматорських колективів допомагають Обласні та Всеукраїнські огляди-конкурси на кращий сільський, районний чи міський клубний заклад, організований Міністерством культури України та ОЦНТ. Ці огляди-конкурси також демонструють вагомі культурно-мистецькі здобутки міських та селищних будинків культури, виявляють зростання їх ролі в житті місцевих громад, демонструють вагомий виховний вплив на формування активної громадянської позиції жителів різних регіонів України.

Попри недостатнє фінансування клубних закладів, слабку матеріально-технічну базу необхідно зазначити, що під час підготовки та проведення регіонального етапу Всеукраїнського огляду-конкурсу клубних закладів у сільській місцевості 2014 року помітно активізувалася робота творчих аматорських колективів, майстрів декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва. Тільки в Дніпропетровській області в огляді-конкурсі взяли участь 512 сільських клубних закладів! Переможцем було визначено Палац культури селища Дніпровське Верхньодніпровського району.

Позитивний вплив на подальшу роботу районних та міських клубних закладів мають обласні наради директорів РБК, МБК, СБК з питань, зокрема, про організацію роботи клубних закладів по виконанню нормативно-правових документів за участю спеціалістів управлінь культури облдержадміністрацій та ОЦНТ.

З метою надання консультацій, методичних порад та практичної допомоги районним та сільським клубним закладам, методистам відділів науково-методичної роботи ОЦНТ необхідно здійснювати виїзди на місця.

Необідною ланкою методичної роботи є підготовка та видання фахівцями Центрів методичних матеріалів для закладів культури збірок нот, буклетів фестивалів і конкурсів, методичних розробок, рекомендацій та доповідей, матеріалів з досвіду роботи творчих колективів та закладів культури. Зокрема, клубні установи областей мають отримувати "Календар знаменних і пам'ятних дат, державних, релігійних, народних та професійних свят на поточний рік", інформаційний вісник "Підсумки діяльності клубних установ у попередньому році", методичні рекомендації, збірники сценаріїв, збірники рекомендованих п'єс для аматорських колективів, матеріали з досвіду роботи народних аматорських фольклорних ансамблів, народних аматорських ансамблів бального танцю, народного аматорського фольклорно-етнографічного колективу, з досвіду роботи народної аматорської циркової студії, з досвіду роботи народного аматорського ансамблю народної музики тощо.

Таким чином, аналіз діяльності клубних закладів дозволив дійти висновків щодо роботи цих установ і зробити певні висновки, а саме:

Потребує поліпшення кадрове забезпечення культури в регіонах. Низький рівень знань з питань економічної, господарської роботи гальмує діяльність культурно-освітніх закладів у ринкових умовах. Аналіз засвідчує, що нині 33% спеціалістів клубних закладів мають досвід роботи понад 30 років, 40% – понад 20 років, 20% – понад 10 років, 7% – понад 5 років. Необхідне створення відповідних умов для творчої, обдарованої молоді, здатної забезпечувати роботу культурно-освітніх закладів у сучасних умовах. Майже в кожній області гостро стоїть проблема неповної зайнятості працівників клубних закладів, що приводить до відтоку спеціалістів.

Відповідно до законодавства України, фінансове і матеріально-технічне забезпечення закладів культури села здійснюється за рахунок місцевого бюджету. Ефективність роботи клубних закладів суттєво залежить від фінансово-економічного забезпечення галузі культури на місцях.

У більшості областей та районів, у багатьох містах розроблені й затверджені регіональні програми розвитку культури, передбачено комплекс заходів економічного характеру, спрямованих на забезпечення їх повноцінного функціонування, стимулювання їх господарської самостійності, забезпечення сільським жителям рівних можливостей (порівняно з міським населенням) у задоволенні їхніх інформаційних, освітніх, культурних, дозвіллевих потреб.

Сьогодні діяльність клубних закладів потребує збільшення фінансової підтримки з місцевих бюджетів. Ці кошти потрібні на здійснення поточних і капітальних ремонтних робіт, оновлення матеріально-технічної бази, оплату за спожиті енергоносії та ремонт систем опалення, забезпечення районних будинків культури аудіо- та відеоапаратурою, копіювальною технікою, комп'ютерами тощо.

Неодмінним є надання переваг щодо впровадження в культурно-дозвіллеву діяльність сучасного маркетингу та інноваційних комерційних заходів: інноваційно-видовищних програм, шоу-проектів тощо.

Обласним центрам народної творчості необхідно пропонувати платні послуги культурного дозвілля, що надасть можливість проводити масові заходи та закуповувати необхідне обладнання та інвентар.

Важливим є проведення обласних конкурсів методичних служб РБК з метою підвищення рівня розвитку культури в регіонах в Україні, зокрема в сільській місцевості, а також співпраця з міжнародними культурними центрами (конференції, симпозіуми, семінари, фестивалі, конкурси тощо).

Отже, сьогодні диктує нові умови функціонального призначення клубу та змістовності роботи у духовному житті сучасного суспільства. Особливої уваги з боку держави, органів місцевого самоврядування та всього суспільства потребує розвиток культури у сільській місцевості. Відтак, попри наявні успіхи, творчі досягнення і різноманітні напрацювання, в індустрії дозвіллевого простору потрібні зміни.

Література

1. Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2011 році. Статистичний бюлетень. – К. : Державна служба статистики України, 2012. – 93 с.
2. Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2012 році. Статистичний бюлетень. – К. : Державна служба статистики України, 2013. – 94 с.
3. Закон України "Про культуру". – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>.
4. Звіти обласних центрів народної творчості за 2009–2013 роки. – К. : УЦКД (Архів УЦКД).
5. Садовенко С.М. Обласні центри народної творчості як чинник розвитку культури України: регіональний вимір / С.М. Садовенко // XI Культурологічні читання пам'яті Володимира Подкопаєва "Взаємодія культур і збереження розмаїття форм культурного самовираження в умовах глобалізації" : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції [упор., наук. ред. С.М. Садовенко], Київ, 28–29 травня 2013 р. – К. : НАКККіМ, 2013. – 360 с. – С. 33–59.

References

1. Zaklady kultury, mystetstva, fizkultury ta sportu Ukrainy u 2011 rotsi. Statystychnyi biuleten. – K. : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2012. – 93 s.
2. Zaklady kultury, mystetstva, fizkultury ta sportu Ukrainy u 2012 rotsi. Statystychnyi biuleten. – K. : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2013. – 94 s.
3. Zakon Ukrainy "Pro kulturu". – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>.
4. Zvity oblasnykh tsestriv narodnoi tvorchosti za 2009–2013 roky. – K. : UTsKD (Arkhiv UTsKD).
5. Sadovenko S.M. Oblasni tsestry narodnoi tvorchosti yak chynnyk rozvytku kultury Ukrainy: rehionalnyi vymir / S.M. Sadovenko // XI Kulturolohichni chytannia pamiati Volodymyra Podkopaieva "Vzaiemodiia kultur i zberezhenia rozmaittia form kulturnoho samovyrazhennia v umovakh hlobalizatsii" : zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [upor., nauk. red. S.M. Sadovenko], Kyiv, 28–29 travnia 2013 r. – K. : NAKKKiM, 2013. – 360 s. – S. 33–59.

УДК 008(477):316.722(477)

Тимошенко Максим Олегович
кандидат культурології,
доцент кафедри культурології
та інноваційних культурно-мистецьких проєктів
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв

ЛЮДИНА-МИТЕЦЬ ЯК СУБ'ЄКТ КУЛЬТУРНОЇ РОЗБУДОВИ УКРАЇНИ

У статті розглядається людська особистість, досліджується її роль у мистецтві з позиції сучасних культурологічних досліджень, а саме: теорії українського музикознавства та практичного сучасного стану музичної творчості. Виявлені і з'ясовані споріднені ціннісні орієнтації культурної та музичної свідомості в контексті їх культурологічного та музикознавчого осмислення.

Ключові слова: людина, культурна і мистецька свідомість, композиторська творчість, масове і елітарне мистецтво.

Тимошенко Максим Олегович, кандидат культурології, доцент кафедри культурології та інноваційних культурно-образотворчих проєктів Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

Человек-творец как субъект культурного развития Украины

В статье рассматривается человеческая личность, исследуется ее роль в искусстве с позиции современных культурологических исследований, а именно: теории украинского музыковедения и практического современного состояния музыкального творчества. Выявлены родственные ценностные ориентации культурного и музыкального сознания в контексте культурологического и музыковедческого осмысления.

Ключевые слова: человек, культурное и художественное сознание, композиторское творчество, массовое и элитарное искусство.

Tymoshenko Maxim, candidate cultural studies, associate professor of cultural studies and innovative cultural projects National Academy of Managerial staff of Culture and Arts

Artist as a subject of cultural development of Ukraine

The present article investigates the human characteristic and the role of art in contemporary cultural studies. It is noted that the problem of person, Humanity as a Cultural discipline remain in the spotlight of contemporary cultural studies, but still need more methodical justification and specification. The research makes two groups of issues possible to distinguish in the content of Ukrainian musicology that meet modern culture-component process: the situation of